

הערת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 2 פרשת כי תצא

דיני נטילת ידים - מסימן קנט-עד ס"י

להיסדק לגמרי, ולט"ז דינו כנקב ויכול לסמוך על זה כשאין לו כלי אחר. (מ"ב ס"ק י"א). ואם מהדקו בחוט שלא יוסיף להסדק כשר אף לב"ח. (ע"י סי' תקפו ס"ח, מ"ב ס"ק לט). ובנסדק לרחבו אף בכלי חרס כשר אם יוכל לקבל רביעית. (קול התורה חני"ט בשם הגר"מ גיפטר)

כלי שאין יכול לעמוד

ט. כלי חד, כגון כיסוי כלי חד, שאינו מקבל רביעית כשלא יסמכוהו, אין נוטלים ממנו עד שיוכל לקבל רביעית בלי סמיכה. (שו"ע שם ס"ג). כי לא נעשה כדי להשתמש לקבל בו, (מ"ב ס"ק יד). ויש מחמירים בכיסוי כלי אף אם מחזיק רביעית שלא נעשה לקבל, אלא אם יחדן לקבלה. (מ"ב ס"ק טו). אבל כלי שנעשה מתחילה לקבל בו על ידי סמיכה נחשב כלי. (שו"ע שם ס"ה, מ"ב שם).

שבר כלי

י. שבר כלי מדפנות הכלי אם מקבל רביעית שלא בסמיכה י"א שנוטלין בו, ואין להקל כי זה שבר כלי. אמנם אם נפחת הכלי מלמעלה ויכול לקבל רביעית בלי סמיכה נוטלין בו ממקום שנפחת ולא במקום הגבוה. ואם ניקב כלי זה אף נקב קטן כמוציא משקה אין ליטול בו. (מ"ב ס"ק יב).

נודות עור

יא. נודות עור שתקנן ועשה להם בית מושב נוטלים בהם. אבל אם אין להם בית מושב אף שעשוי מתחילה לקבל משקים, כיון שבלי מים אין בהם חלל, אין נוטלים בו. (שו"ע שם ס"ד, מ"ב ס"ק יח). וכן הדין בשקית חלב. (אול"צ ח"ב, פ"א ו).

שק וכובע

יב. שק וכובע שאין עשוי מתחילה לקבל משקים, אף אם התקינם לקבל מים בלי סמיכה אין נוטלים בהם. ובשעת הדחק גדול שאין לו כלי אחר יטול בלא ברכה. (שו"ע שם ס"ד, מ"ב ס"ק כא).

כלי מלא נקבים

יג. כלי מלא נקבים תחתיו, למחבר אף בגדולים ולרמב"ם רק בנקבים קטנים, ופיו צר מלמעלה וכשמניח אצבעו אין המים יוצאים רק כשמסירו, נוטלין ממנו שמסיר האצבע והמים יוצאים, כי כך דרך תשמישו. (שו"ע שם ס"ה, מ"ב ס"ק כג-כד).

נטילה בכלי

א. נטילת ידים אינו אלא בכלי, ואף בכלי אבנים וכדומה, וצריך שיחזיק הכלי רביעית. (שו"ע ס"ק קנט ס"א). ושיעורו לחזו"א 150 סמ"ק ולגר"ח נאה 86.4 סמ"ק, ויש להקל בדרבנן. (ביה"ל רע"א ס"י"ג ד"ה של רביעית)

כלי חד פעמי

ב. כלי חד פעמי, אם אין לו כלי אחר אפשר ליטול בו ידיו, (אג"מ ח"ג לט, מבית לוי ח"ג ע"י, שש"כ פמ"ז הע"נ נא בשם הגרש"ז אורבך). וי"א אף לכתחילה. (צ"י"א ח"י"ב כג). ויש פוסלים, ואם מייחדו לתשמיש קבוע כשר. (מנח"י ח"י"י כג). ובדיעבד יטול בלא ברכה. (אול"צ ח"י"ב יא ו'). וכלי העשוי חוליות שנכנסות ויוצאות כשר לנטילה. (ברכת שמים ב' ה' בשם הגרש"ז אורבך).

נקב בכלי

ג. אם יש בכלי, נקב ככונס משקה או שיוצא טיפה אחר טיפה, בטל משם כלי ואין נוטלין דרך פיו. אבל אם הנקב רק כמוציא משקה אף אם הוא בשולי הכלי שאין מחזיק רביעית תחתיו כשר, ויש להחמיר כשאין מחזיק רביעית אם לא בשעת הדחק. (שו"ע שם ס"א, מ"ב ס"ק ז-ח). ויש מקילין אף שלא בשעת הדחק. (חזו"א אור"ח כא ג-ד).

ד. ואם נוטל דרך הנקב שמחזיק תחתיו רביעית כשר, כשהנקב גדול קצת וקילוח המים נשפך ממנו בלי הפסק, ונכון להדר שיהיה הכלי שלם. (שו"ע שם ס"ב, מ"ב סק"י).

ה. אם הנקב גדול כמוציא זית אין נוטלין ממנו כלל. (שעה"צ סק"י).

ו. בכלי חרס אף אם הנקב ככונס משקה אין נוטלין ממנו אף דרך הנקב. (מ"ב סק"י). ויש מקילין בזה. (חזו"א אור"ח כא ד).

ז. אפשר לסתום הנקב בדבר שהוא ממין הכלי, אבל לא בטיט או סמרטוטין וכדומה. (מ"ב ס"ק יא). והסתימה מועלת רק אם סתמו באופן המתקיים. (חזו"א כא, ה).

נסדק הכלי

ח. נסדק הכלי, בכלי מתכות או נחושת הרי זה כניקב. ובכלי זכוכית אם אין יכול לקבל חמין כצונן אין ליטול בו. ובכלי חרס לב"ח פסול כי עתיד

קנקן עם פיה

יד. קנקן עם פיה, אם הפיה גבוהה משפת הכלי אין נוטלין דרך הפיה, ואם שוה לשפת הכלי נוטלין בה, ואם נמוכה משפת הכלי נוטלין רק דרך הפיה ולא משפת הכלי, ויש מקילים. (מ"ב ס"ק כד). וחזו"א פסק כמחמירים. (או"ח כא ז). ופיה העשויה כשפופרת אף בגבוה משפת הכלי מחלוקת אם נוטלים ממנה. (מ"ב ס"ק כד).

כלי עם ברז

טו. כלי עם ברז למטה, נחשב כלי ויכול ליטול בין משפת הכלי, ובין מהברז, ויסגור ויחזור ויפתח בכל שפיכה. (שו"ע שם ס"ה, מ"ב ס"ק כה-כו).

נטילה ממים שבידים

טז. לא יטול לחבירו ממים שבידיו אף אם הם טהורות. נטל ידו אחת מכלי בשיעור רביעית מכל צד וידו טהורה, לכתחילה לא ישפוך המים הנשארים ביזו על ידו האחרת, ובשעת הדחק יש להקל כשיטת ר"ת שמתיר ליטול כך. ורש"ל החמיר אף בדיעבד. (שו"ע שם ס"ו, מ"ב ס"ק לג-לה).

יז. אם החזיק הידים זו תחת זו, ושפך אחד על היד העליונה וממנה נשפך לתחתונה, הנטילה כשירה, כי נחשב נטילה אחת. (מ"ב ס"ק ל).

מכח אדם השופך

יח. המים צריך שיבואו מכח נותן, ולכן אם אדם ממלא מים בכלי ושופכם לצינור, אם הניח ידיו רחוק ממקום השפיכה אינו נטילה מכלי, שפסק כח השופך, ואם הניחם קרוב למקום השפיכה נחשב נטילה מהכלי. (שו"ע שם ס"ז).

טבילה בשאובים שהמשיכום

יט. הטביל ידיו במים שבתוך הצינור לא עלתה לו טבילה כי הם שאובים. ואם המשיך המים בקרקע ג' טפחים לפני שנכנסו לצינור, נחשב טבילה. והוא שהצינור אינו כלי שאין לו ד' שפות, ויש שם שיעור ארבעים סאה, והם מכונסים ולא זוחלים. (שו"ע שם ס"ז, מ"ב ס"ק מ-מב)

ניצוק חיבור

כ. אף אם לא המשיכם, אם הדלי שדולה בו יש בו מאחוריו נקב ככונס משקה וכששופך המים לצינור מקלח מהנקב ליאור, הרי זה מחבר המים ליאור וכהטביל בתוך היאור וטהורות, ויש חולקים, ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילין ויצא. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק מז).

נטילה מצינור המקלח

כא. צינור המקלח מים מהיאור, אין מועיל להניח ידיו תחת הקילוח, כי אינו כלי. ואם נשפך לחבית אם לא נפסק הקילוח יכול להטביל שם ידיו, ואם נפסק הקילוח אין לטבול שם. וכן אם מניח ידו על הארץ ושואב במשאבה ביד להביא מים עליו והם מחוברים למעין, מועיל הטבילה, אבל לא בקילוח שבאוויר כי זה אינו מעין. (מ"ב ס"ק מז).

ברז המחובר לכלי

כב. כלי שחיברו לנותל ויש לו ברז, נוטלים ממנו כשפותח הברז בכל שפיכה ושפיכה, ונחשב שבא מהכלי בכח האדם. אבל אבנים הקבועים בנותל ועשה בהם בית קיבול אינו כלי ואין נוטלים ממנו. (שו"ע שם ס"ז)

ברז המחובר לקיר

כג. הברזים המותקנים בימינו בבתיים אין נוטלים מהם, אף אם יפתח הברז בכל שפיכה, כי אין הברז כלי. ואף אם יש חבית מים על הגג אינו כלי. (הליכות שלמה תפילה פ"ב ד"ה מ"ז). ויש מקילים בשעת הדחק, אם יחזור ויטביל ידיו במים שבכור כשהברז זורם. (מנח"י ח"ד כא).

טבילה בכלי

כד. טבל ידיו בכלי שבו מים שאובים, אם הוא מחובר לקרקע אינו נטילה, כי זה שאוב. ואם אינו מחובר לקרקע מחלוקת אם עלתה לו נטילה בלי כח אדם השופך, ובשעת הדחק יסמוך על המתירים, ואם אחר כך יודמן לו ליטול כדון, יטול בלי ברכה. (שו"ע שם ס"ח). ואם ידיו רטובות מהטבילה ינגבם לפני נטילה שניה. (מחנה ישראל פ"ג יד). ולמתירים רק בשכשך, ושתי ידיו כאחת. (חזו"א או"ח כג ב').

ויש מחמירים אף בשעת הדחק, ולכן אף המיקל לא יברך על טבילה זו, ויאכל על ידי שיכרוך ידיו במפה. (מ"ב ס"ק נו).

נטילה מחבית

כד. הרוצה ליטול שני ידיו כאחד מחבית מים, ואין לו מי שיטול, מניחה על ברכיו ונוטל ממנה, ולכתחילה ינענע ברכיו בכל שפיכה, ובדיעבד כשר אם הטה בתחילה פעם אחת. ואם המים יוצאים מעצמם בלי כח נותן, אינו נטילה. (שו"ע שם ס"ט)

כה. אם יש ברז בחבית, צריך לפותחה בכל שפיכה ושפיכה, ונחשב כח אדם ששופך מכלי. ואם הקילוח דק ואין בתחילתו די לכל היד, צריך לפתוח כמה פעמים לכל יד. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק סד).